

İskontolu Satışların Muhasebeleş- tirilmesi ve Vergi Hukukundaki Yeri

Arslan COŞAR

Vergi Denetmen Yardımcısı

Firmalar kendi ürünlerinin satış-
larını artırmak bulundukları mal ve-
ya hizmet piyasasında kalıcı olmak
ve satışlarını artırmak için iskonto,
bedelsiz mal satışı, ciro primleri,
hediyeli promosyonlu satış ve pa-
zarlama yöntemlerini kullanmakta-
dır. Yapılan bu faaliyetler ticari te-
amüllerin gereği gelenekselleşmiş
uygulamalar olmuştur. Fakat bu uy-
gulamalar vergilendirme açısından
farklılık doğurmaktadır. Bu konuları
örneklerle açıklamaya çalışacağız.

İSKONTO TÜRLERİ :

- KASA İSKONTOSU
- MİKTOR İSKONTOSU
- CİRO PRİMLERİ

Tekdüzen Muhasebe Sistemi
Uygulaması Genel Tebliğinde ;

Yapılan iskontoların tanımları
611- Satış iskontoları hesabında
yapılmıştır.

Satış iskontoları hesabının işle-
yişi "Satışla ilgili faturanın düzenle-
nip satışın gerçekleşmesinden son-
ra yapılan her türlü kasa ve miktar
iskontosu bu hesapta gösterilir."
Tanımı yapılmıştır.

Kasa İskontosu : Kredili satışlar-
da alıcının mal bedelini vadesinden
önce ödemesi dolayısıyla bu peşin
ödeme karşısında alıcıya belirli
oranda indirim yapılmasıdır.

Miktar İskontosu : Alıcının belli
tutarlar üzerinde alışlarda buluna-

rak satıcının mal sürümüne katkıda bulunmasından dolayı kendisine belli oran ya da tutarda indirim yapılmasıdır.

Ciro Primleri : Satıcının genelde toptancı ve perakendecilere karşı belli bir dönemde belli bir miktarın üzerinde alıŖta bulunmaları sebebiyle sağladığı menfaatler olarak tanımlanabilir. Miktar iskontosu ile farkı ise; ciro primi belli bir dönemde yapılan alıŖlarını (genelde yıl sonlarında, bir yıllık dönem) kapsarken miktar iskontosu ise alıŖ esnasında aldığı miktara göre yapılan iskontodur.

Firmaların uyguladığı diğerk bir pazarlama yöntemi ise belli malların alınması yanında hediye ve promosyonlar düzenlemesi veya yıl sonlarında ticari gelenek haline gelmiş ajanda, takvim anahtarlık ve benzeri hediyeler verilmesi olmuştur.

Yine muhasebe tekniğı olarak 153 – Ticari Mallar Hesabı'nın (152- Mamüller Hesabı) işleyişini muhasebe sistemi genel tebliğıne göre yapalım.

153-Ticari Mallar Hesabı : Herhangi bir değışikliğe tabi tutulmadan satmak amacıyla işletmeye alınan ticari mallar ve benzeri kalemler bu hesapta yer alır.

Satın alınan ticari mal maliyet bedeli ile bu hesaba borç, satılması veya herhangi bir nedenle ambardan çekilmesinde ise maliyet bedeli ile alacak kaydedilir.

Yapılan bu iskonto türlerini muhasebe teknikleri, KDV ve diğerk vergi kanunları karşısındaki durumunu açıklamaya çalışacağız.

KASA İSKONTOSU :

Kredili satışlarda, alıcının mal bedelini vadesinden önce ödemesi dolayısıyla alıcıya belli oranda indirim yapılmasıdır. Kasa iskontosunu bir örnekle alıcı ve satıcı tarafının yapacağı muhasebe kayıtları ile açıklayalım .

Ömek : X Ltd. Şti. 10 adet buzdolabını tanesi 1.000.000.000 TL' den Y Ltd. Şti.' ye 6 ay vadeli satmıştır KDV peşin tahsil edilmiştir. Buzdolabının maliyeti satıcı X' e 700.000.000 TL' dir. Alıcı ve satıcı firmaların yapacakları kayıtlar aşağıdaki gibidir.

Satıcı X firmasının kayıtları (Sürekli envanter yöntemine göre) ;

////////////////////////////////////	
100. KASA HS.	1.800.000.000.-
120. ALICILAR HS.	10.000.000.000.-
600. YURTIÇİ SATIŞLAR HS.	10.000.000.000.-
391. HESAPLANAN KDV HS.	1.800.000.000.-
Y firmasına vadeli mal satışı	

621. SAT. TİCARİ MALIN MAL.HS.	7.000.000.000.-	
153. TİCARİ MALLAR HS.		7.000.000.000.-

Alıcı Y firmasının alış kayıtları ;

153. TİCARİ MALLARI HS.	10.000.000.000.-	
191. İNDİRİLECEK KDV HS.	1.800.000.000.-	
100. KASA HS.		1.800.000.000.-
320. SATICILAR HS.		10.000.000.000

Vadeli mal alış

Alıcı Y borcunu 3 ay erken ödemek istemiş ve satıcı X, % 10 oranında kasa iskontosunu yapmıştır. Bunu alıcıya bildirmiştir.

Yapılan iskonto karşılığında satıcı X firmasının yapacağı kayıt ;

611. SATIŞ İSKONTOLARI HS.	1.000.000.000.-	
120. ALICILAR HS.		1.000.000.000.-
Erken ödeme karşılığı y firmasına yapılan iskonto bedeli (10.000.000.000 x % 10)		

Yapmış olduğu satış kaydı ve fatura düzenlenip mal teslimi yapıldıktan sonra yapılan iskonto olduğu için 611. SATIŞ İSKONTOLARI HS. da gösterilmiştir. Yapılan bu iskonto bir gider olarak işletmenin yıl sonu gelir tablosuna indirim olarak yansiyacaktır.

Alıcı Y firmasının yapacağı iskonto kaydı ;

320. SATICILAR HS	1.000.000.000.-	
602. DİĞER GELİRLER HS.		1.000.000.000.-
Erken ödeme karşılığı sağlanan iskonto bedeli (10.000.000.000 x % 10)		

Alıcı Y satış sonrası yapılan bu iskonto ile satıcılara olan borcu azalmıştır. Yapılan iskontoyu ticari faaliyeti sonucu bir gelir elde etmiştir. Bu geliri de gelir tablosunda gelir hesapları kalemi olan 602. Diğer Gelirler Hs. yansıtılmalıdır.

Satıcı X işletmesinin yapmış olduğu iskonto, alıcı Y işletmesinden olan Ticari Alacaklarına yapılmıştır. Dolayısıyla işletmelerin stoklarında herhangi bir

değişime neden olmayan bu indirim 153- Ticari Mallar Hs. ile ilişkilendirilmemesi gerekir.

Alıcı Y işletmesi, satıcı X işletmesinin yapmış olduğu iskonto tutarını muhasebenin dönemsellik kavramına göre, ticari borçlarında azalması sonucu elde edildiği dönemin geliri olarak gelir tablosu hesaplarına aktarılması gerekir. Eğer yapılan iskonto 153- Ticari Mallar Hs aktarılsaydı, hem stoklarında bir değişim olmadığı halde varmış gibi görülecekti, hem de mal satışı esnasında gelir unsuru olacak ve bu dönem elde ettiği geliri vergileme açısından ötelemiş olacaktı.

KASA İSKONTOSUNDA KDV UYGULAMASI

Kasa iskontosu şeklinde yapılan indirimler üzerinden KDV hesaplanması gerektiği şeklinde uygulamalar mevcuttur.

KDVK' nın Madde 1 de KDV' nin konusu her türlü mal ve hizmet teslimleri olarak sayılmıştır.

Burada Kasa İskontosu şeklinde yapılan indirimlerde ise herhangi bir mal veya hizmet teslimi olmadığı ve işletme Ticari Alacağı üzerinden iskonto yaptığı için KDV hesaplanmaması gerekmektedir.

İSKONTONUN FATURA ÜZERİNDE YAPILMASI

Yapılan bu satışta, iskonto fatura düzenlendiği esnada faturada gösterilseydi hiçbir ek kayıta ihtiyaç olmadan iskontodan sonraki tutar üzerinden KDV hesaplanması yeterli olacaktı.

Yukarıdaki örneğin fatura üzerinde iskonto yapılması ile ilgili kayıt

<u>Cinsi</u>	<u>Miktar</u>	<u>B. Tutar</u>	<u>Toplam</u>
Buzdolabı	10 Adet	1.000.000.000.-	10.000.000.000.-
% 10 iskonto (10.000.000.000.- x 10)			1.000.000.000.-
	KDV Matrahı		9.000.000.000.-
	% 18 KDV		1.620.000.000.-
	Toplam		10.620.000.000.-

Muhasebe Kaydı ise şu şekilde olması gerekir ;

////////////////////////////////////			
120. ALICILAR HS.		9.000.000.000.-	
100. KASA HS.		1.620.000.000.-	
600. YURTİÇİ SATIŞLAR HS.			9.000.000.000.-
391. HESAPLANAN KDV HS.			1.620.000.000.-
İskontolu mal satışı			
////////////////////////////////////			

Satıcı yönünden bu şekilde yapılacağı gibi yapılan Bir milyarlık iskonto 760. Pazarlama satış dağıtım gideri hesabının borç tarafına ve 600. Yurtiçi Satışlar hesabının alacak tarafına da Dokuz milyar yerine on milyar yazılabilir. Fakat sonuç hesaplarına intikali Kar ve zarar da değişiklik yaratmayacağı için yapılmasının gereği yoktur.

Alicının yapacağı kayıt ise ;

////////////////////			
153. TİCARİ MALLAR HS.	9.000.000.000.-		
191. İNDİRİLECEK KDV	1.620.000.000.-		
100. KASA HS.		1.620.000.000.-	
320.SATICILAR HS.		9.000.000.000.-	
////////////////////			

Alicının yapacağı kayıt fatura üzerinde yapılan bir iskonto olduğu için bu şekilde yapması gerekir.

MIKTAR İSKONTOSU :

Miktar İskontosu : Alicının belli tutarlar üzerinde alışlarda bulunarak satıcının mal sürümüne katkıda bulunmasından dolayı kendisine belli oran yada tutarlarda indirim yapılmasıdır.

Miktar iskontosu niteliğinde yapılan indirimler gider unsuru olarak kabul edilmektedir. Ancak yapılan iskontonun KDV matrahının tespiti için, faturada gösterildiği durumlar farklılık arzedeabilmektedir. Bir örnekle açıklayalım.

Örnek : ABC Ltd. Şti. toptan halı alım satım ile uğraşmaktadır. 100 adet halı alana 5 adet halı bedava verme kampanyası yapmıştır.

XYZ Ltd. Şti.'ye 100 adet halıyı tanesi 100.000.000 TL' den peşin bedelle satmıştır (KDV % 18)

Bu satışla ilgili düzenleyeceği fatura ve iki işletmeninde yapacağı muhasebe kayıtları aşağıdaki gibidir.

Halıların ABC işletmesine maliyeti 70.000.000 TL dir.

<u>Cinsi</u>	<u>Miktarı</u>	<u>B. Tutarı</u>	<u>Toplam Tutarı</u>
Halı	100	100.000.000.-	10.000.000.000.-
Halı	5	-----	Bedelsiz
		KDV Matrahı	10.000.000.000.-
		% 18	1.800.000.000.-
		TOPLAM	11.800.000.000.-

Düzenlenen bu faturaya göre yapılacak kayıta KDV'nin hesaplanmasında farklılık vardır.

Burada iskonto olarak bedelsiz mal teslimi olan 5 adet halının değeri 100.000.000.- TL 'den KDV' nin matrahına girmeli ve KDV On milyar üzerinden değil, On milyar beş yüz milyon üzerinden hesaplanmalıdır. Çünkü KDVK'nun madde 1' de KDV nin konusuna giren işlemler tanımlanmıştır Madde 2' nin birinci bendinde teslimin tanımı "Bir mal üzerindeki tasarruf hakkının malik ya da onun adına hareket edenlerce alıcıya veya adına hareket edenlere devredilmesidir. Bir malın alıcı veya onun adına hareket edenlerin gösterdiği yere veya kişilere tevdi teslim hükmündedir. Malın alıcıya veya onun adına hareket edenlere gönderilmesi halinde malın nakliyesinin başlatılması veya nakliyeciyi veya sürücüye tevdi edilmesi de mal teslimidir." şeklinde yapılmıştır. Burada satıcı ABC mal üzerindeki tasarruf hakkını XYZ'ye devretmiştir.

Vergiye tabi olan mal bedelsiz olarak verilmesi yine KDVK'nun madde 3 birinci bendinde teslim sayılan haller başlığında " vergiye tabi malların her ne suretle olursa olsun, vergiye tabi işlemler dışındaki amaçlarla işletmeden çekilmesi, vergiye tabi malların işletme personeline ücret, prim, ikramiye, hediye, teberru gibi namlarla verilmesi teslim sayılan hallerdendir." tanımı yapılmıştır.

Teslim ve hizmet işlerinde matrah KDVK 'da madde 20 birinci ve ikinci bentlerinde şöyle yapılmıştır.

1-Teslim ve hizmet işlerinde matrah bu işlemlerin karşılığını teşkil eden bedeldir.

2-Bedel deyimi mal teslim alan veya kendisine hizmet yapılan veya bunlar adına hareket edenlerden bu işlemler karşılığında her ne suretle olursa olsun alınan veya bunlarca borçlanılan para mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaat, hizmet ve değerler toplamını ifade eder."

Burada bedelsiz verilen halıların ise hangi değeri alacağı yine KDVK' da emsal bedel ve emsal ücreti başlığı altında madde 27 de yapılmıştır.

"Bedeli bulunmayan ve bilinmeyen işlemler ile bedelin mal menfaat hizmet gibi paradan başka değerler olması halinde matrah işlemin mahiyetine göre emsal bedeli veya emsal ücretidir"

KDVK' nın genel tebliğ 1 de VII matrah başlığı adı altında A.1- 4. Parag-

rafında, "bedelin mal ve diğer suretlerde sağlanan ve para ile temsil edilebi-
len menfaat, hizmet ve değerler olması halinde, verginin matrahı, bedeli bu-
lunmayan ve bilinmeyen ücretlerde olduğu gibi işlemin mahiyetine göre em-
sal bedeli veya emsal ücretidir." şeklinde konuya açıklık getirilmeye çalışıl-
mıştır.

Görüldüğü gibi faturası yukarıdaki şekilde düzenlenen bedelsiz mal veril-
mesi yönünde yapılan iskontoda bedelsiz teslim konu olan malın emsal be-
deli KDV matrahına girmelidir. Yapılması gereken muhasebe kaydı ise su şe-
kilde olmalıdır.

Satıcı ABC firmasının kaydı ; (Satışı ve iskontoyu pazarlama gideri olarak
ayrı kayıtlarda göstermemiz daha açıklayıcı olacaktır.)

100. KASA HS.	11.890.000.000.-
600. YURTIÇİ SATIŞLAR HS.	10.000.000.000.-
391. HESAPLANAN KDV HS.	1.890.000.000.-
Mal Satışı	

KDV 'nin hesaplaması şu şekilde yapılmıştır.

Satılan halı adedi (bedelli ve bedelsiz verilen halılar toplamı) X Birim
satış fiyatı = KDV MATRAHI

105 (adet) X 100.000.000 TL	= 10.500.000.000.-TL
KDV MATRAHI X KDV ORANI (% 18)	= HESAPLANAN KDV
10.500.000.000 TL X % 18	= 1.890.000.000.- TL

Bedelsiz teslimi yapılan mal bu şekilde KDV matrahına dahil edilecektir.

Yapılan iskontonun muhasebeleştirilmesi ve satılan ticari malın maliyetine
aktarılması kaydı ;

760. PAZ.SATIŞ DAĞ.GİDERİ HS.	350.000.000.-
(Birim maliyeti x bedelsiz verilen adet	
70.000.000 X 5 adet)	
621. SATILAN TİC. MALIN MAL.HS.	7.000.000.000.-
(70.000.000.- X 100 adet)	
153.TİCARİ MALLAR HS.	7.350.00.000.-
İskonto satış ve maliyet hesabına aktarımı	

Yapılan bu iskontonun faturanın kesilme şekline göre bu şekilde kayıt edilmesi gerekir. Yapılan iskonto, ticari faaliyetin idame ettirilmesi amacıyla yapılan bir indirim olduğu için, işletmenin dönem karının hesaplanmasında gider unsuru olarak indirim konusu yapılabilecektir. Ancak örnekte de görüldüğü gibi KDV matrahı açısından farklılık arz etmektedir. (Eğer satıcı iskonto bedeline denk gelen KDV tutarını alıcıdan tahsil edemeseydi bu tutarı da kasa hs kaydetmeyip pazarlama satış dağıtım gideri hs alabilecekti.)

Alicinin yapacağı kayıt ise ;

		////////////////////////////////////
153. TİCARİ MALLAR HS.	10.000.000.000.-	
153.00 105 Adet halı		
191. İNDİRİLECEK KDV HS.	1.890.000.000.-	
100. KASA HS.		1.890.000.000.-
320. SATICILAR HS.		10.000.000.000.-
		////////////////////////////////////

Alıcı XYZ Ltd. Şti'nin yapılan iskonto için herhangi bir ikinci kayıt yapmasına veya yapacağı muhasebe kaydında iskonto bedelini göstermesine gerek olmayacaktır. Çünkü faturada gösterilen bu tutar ile ödediği On milyar ile 100 adet değil 105 adet halı alması olacak ve halıların birim maliyeti azalmış olacaktır.

Dikkat edilecek diğer husus ise yapılan iskonto 611. SATIŞ İSKONTOLARI HS. kullanılmaması ile ilgilidir.

611- SATIŞ İSKONTOLARI HS Tek Düzen Muhasebe Sistemi Genel Tebliğinde " Satışla ilgili faturanın düzenlenip, satışın gerçekleşmesinden sonra yapılan her türlü kasa ve miktar iskontosu bu hesapta gösterilir." tanımı yapılmıştır. Yapılan iskonto fatura üzerinde gösterildiği için bu hesabı kullanamayız.

Satıcı yapılan iskontoyu faturada aşağıdaki gibi gösterseydi yapılan iskonto KDV'nin matrahına dahil edilmeyecekti.

<u>Cinsi</u>	<u>Miktarı</u>	<u>B. Tutarı</u>	<u>Toplam Tutarı</u>
Halı	105	100.000.000.-	10.500.000.000.-
	İskonto Tutarı		(500.000.000.-)
	KDV Matrahı		10.000.000.000.-
	% 18		1.800.000.000.-
	TOPLAM		11.800.000.000.-

KDVK 'nın madde 25 'de ;

"Fatura üzerinde gösterilen ve ticari teamüllere uygun olarak yapılan iskonto KDV 'nin matrahına dahil değildir "tanımı yapılmış ve yapılan iskonto

to KDV konusu dışında tutulmuştur. Bu şekilde bedelsiz mal teslimi tutarında gösterilen iskonto daha uygun olacaktır.

CİRO PRIMLERİ :

Ciro primleri : Satıcının genelde toptancı ve perakendecilere karşı belli bir dönemde belli miktarın üzerinde alışıta bulunmaları sebebiyle sağladığı menfaatler olarak tanımlanabilir. Burada sağlanan menfaatler alıcının belirli bir ciroyu aşması karşılığında, satıcı firmanın; satış primi, yıl sonu iskontosu, hasılat primi adları altında iskonto yapmasıdır. Bu şekilde yapılan ciro primleri KDVK' nın konusunu oluşturmakta ve KDV ye tabi olmaktadır.

KDVKGT 26 L/2 de ciro primi tanımı şu şekilde yapılmıştır.

"Fatura ve benzeri belgelerde ayrıca gösterilmeyip, yıl sonlarında belli bir dönem sonunda ya da belli bir ciro aşıldığında (satış primi, hasılat primi, yıl sonu iskontosu gibi adlarla) yapılan ödemeler ise KDV' ye tabi olacaktır. Zira bu tür bir iskonto doğrudan satılan malla ilgili değildir. Burada söz konusu olan iskonto, firmanın yaptığı ek bir çalışmanın ya da çabanın sonucu doğmaktadır. Dolayısıyla yapılan iş ana firmaya karşı verilen bir hizmettir. Çünkü ana firma ile satıcı firma arasında düzenlenen sözleşmeye göre (yazılı veya sözlü) satıcı firma sözleşmenin hükümlerine uygun olarak belli bir çabayı göstermiştir ki (belli bir hizmeti vermiştir ki)ek ödemeye (iskontoya) hak kazanmıştır.

Bu nedenle yukarıda belirtilen şekilde uygulanan ve KDVK' nın 4 maddesi çerçevesinde hizmet kapsamına giren, bu işlemlere ait iskontolar aynı kanunun 1/1 maddesi uyarınca vergiye tabi olacaktır.

Burada ciro priminde tebliğdeki tanımda da görüleceği gibi ana firma ve satıcı firma arasında önceden yazılı veya sözlü bir sözleşme olması gerekir .

Örnek : ABC Ltd. Şti. düzenlediği satış kampanyası ile 100 milyar TL ve üzeri yıllık alışları olan alıcılarına % 10 oranında iskonto yapacağını ve yapılan iskontonun yıl sonunda ödeneceğini beyan etmiştir.

Z işletmesi yıl sonunda 100 milyarlık alış gerçekleştirmiş ve ABC işletmesi Z lehine 10 milyar TL alacak kaydı yapmıştır.(Burada Z işletmesinin hiç borcu olmadığını varsayalım.)

ABC işletmesinin muhasebe kaydı ;

////////////////////////////////////		
760. PAZ. SAT. DAĞ. GİD. HS.	10.000.000.000.-	
191. İND. KDV HS.	1.800.000.000.-	
327.DİĞER TİCARİ BORÇLAR HS		11.800.000.000
////////////////////////////////////		

Z işletmesi lehine yapılan bu indirim satışları artırmaya yönelik bir faaliyet olduğu için 193 sayılı GVK'nun 40. Maddesine göre, dönem karının hesaplanmasında indirim konusu yapılacak bir gider unsuru olarak dikkate alınması gerekir. .

Alıcı **Z** 'nin muhasebe kaydı ;

////////////////////////////////////	
127. DİĞER TİC. ALAC. HS	11.800.000.000.-
602. DİĞER GELİRLER HS	10.000.000.000.-
391.HES KDV HS	1.800.000.000.-
////////////////////////////////////	

Z işletmesi ticari bir faaliyeti sonucu bir gelir elde etmesi sebebiyle lehine olan iskonto bedelini 602. Diğer Gelirler Hs kayıt etmesi gerekir ve **ABC** işletmesi lehine de KDVGT 26 L/2' ye göre hizmet bedeli şeklinde fatura keserek belgelendirmelidir.

Ancak iskonto **Z** işletmesine mal verilmesi şeklinde olsaydı, iskonto olarak verilen mal emsal bedeli ile değerlendirilip (KDV madde 27) KDV matrahı olarak üzerinden KDV hesaplanacak ve **Z** işletmesine fatura kesilerek teslimi yapılacaktır ve **Z** işletmesi de bir hizmet karşılığı elde ettiği bu iskonto bedeli kadar **ABC** işletmesi lehine hizmet faturası kesmesi gerekecektir.

SONUÇ

Yapılan iskonto işlemleri artık ticari hayatın bir gerekliliği ve oluşan rekabet ortamı ve serbest piyasa ekonomisi içerisinde tutunmanın bir gereği olmuş ve gelenekselleşmiş işlemlerdir.

Her ne ad altında ve şekilde olursa olsun yapılan iskonto ve indirimler, GVK' nın madde 40' a göre yapılan ticari faaliyetin devam ettirilmesi ile ilgili gider unsuru olarak dikkate alınır. Ancak yapılan iskontonun ticari teamüller ve makul sınırlar içerisinde kalması gerekir.

KDV açısından ise yukarıdaki örneklerde de görüleceği gibi verginin konusuna girip girmediği, matraha dahil olup olmayacağı iskontonun yapılış şekline ve faturada gösterilmesine göre değişiklik göstermektedir.

KAYNAKÇA

- 193 SAYILI GELİR VERGİSİ KANUNU
- 3065 SAYILI KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU
- KATMA DEĞER VERGİSİ KANUNU GENEL TEBLİĞLERİ
- TEK DÜZEN MUHASEBE SİSTEMİ GENEL TEBLİĞLERİ